



מחווה ללאה גולדברג

יום חמישי, 17.9.2015, ד' בתשרי תשע"ז
14:00, אודיטוריום ע"ש רפאל אנגל
מוזיאון טיקוטין, חיפה

חיים אלכסנדר: שישה מחולות ישראליים
גרסה לשלישיית פסנתר

מיכאל וולפה: טיול בסביבות הכפר
לקול ושלישיית פסנתר

ערן אל-בר: אין לך זכות חנינה בעולם

רונה קינן ואדם שפלן: חמסין

מיכאל וולפה: בתנועה מתמדת
(מתוך שלישיית הפסנתר מס' 4)

ברי סחרוף: תוף בודד

אלכס וסרמן: עץ, שירי לילה

יוני רכטר: דג הזהב

יהודית רביץ: למי שאינו מאמין

רבקה גווילי: יקינטון

חיים ברקני: את תלכי בשדה (עיבוד: מיכאל וולפה)

כל העיבודים הם מאת **עפר שלי** אלא אם צוין אחרת

עופר כלף - זמרה

שלישיית עתר:

טניה בלצר - כינור

מרינה כץ - צ'לו

עופר שלי - פסנתר

Homage to Leah Goldberg

Thursday, 17.9.2015
14:00, Raphael Angel Auditorium
Tikotin Museum, Haifa

8' **Haim Alexander:** Six Israeli Dances
version for piano trio

8' **Michael Wolpe:** Tiyul Besvivot hakfar (Walk Around the Village)
for voice and piano trio

3' **Eran El-Bar:** Ein lekha z'chut hanina

3' **Rona Keinan and Adam Shafan:** Chamsin

9' **Michael Wolpe:** Perpetuum mobile
(from Piano Trio No. 4)

3' **Berry Sakharof:** Tof Boded

3' **Alex Wasserman:** Ets, Shirei Laila

3' **Yonni Rechter:** Dag Hazahav

3' **Yehudit Ravitz:** Lemi she'eino ma'amin

4' **Rivka Gvili:** Yakinton

3' **Haim Barkani:** At telchi basadeh (arr. Michael Wolpe)

all arrangements are by **Ofer Shelley** unless noted otherwise

Ofer Callaf – vocalist

Atar Trio:

Tanya Beltser – violin

Marina Katz – cello

Ofer Shelley – piano

המופע **טיול בסביבות הכפר** הוא חלק מקטלוג התכניות הנושאות של שלישיית עתר וממשיך את פעילותה רבת השנים בזירת המוזיקה האומנותית העברית (**כשאור דולק בחלונך**, 2006; **נופי ילדות**, 2012; ועוד). אסופת השירים שנבחרה לתכנית מציגה ספקטרום סגנוני וקומפוזיטורי רחב של הלחנות מקוריות ועיבודים חדשים. בעולם המוזיקה הפופולארית כותב החומרים הוא גם לרוב המבצע שלהם. בתחום המוזיקה הקונצרטית ישנה לרוב הפרדה בין המלחינים למבצעים. תהליך העבודה על הפרויקט אָפְּשֵׁר אינטראקציה מיוחדת בין המבצעים למלחינים ועבודה משותפת שהיא חלק מן הקונספט האומנותי של העבודה על המופע. הזמר עופר כלף, בחיבור החזק שלו לזמר העברי על שלל גווניו, תרם את חלקו לעיצוב החומרים והביצוע שלהם כמכלול שבו הזמר וכלי הנגינה פועלים כגוף אחד.

כמעבד ועורך התכניות של ההרכב, היה לי חשוב ליצור רצף מכיל זוויות שונות ככל האפשר של התייחסות מוזיקלית לטקסטים. זוהי לנו מסורת ארוכה בהרכב בעסקים של השיר האמנותי - דיאלוג למדיים הקאמרי ולעשות שימוש בעיבודים במגוון האפשרויות העצום שמכיל צירוף הכלים פסנתר, כינור וצ'לו - באפשרויות התזמור וההבעה כמו גם בגמישות הסגנונית. שלישיית הפסנתר המסורתית יכולה לתמרן בין תפקודים שונים: הרכב בארוקי, שלישיית ג'אז, הרכב הנשען על הפסנתר כמרכז או לחילופין מדגיש את כלי הקשת כרביעיית מיתרים. שירים ותיקים **כיקינטון** של רבקה גוילי או **דג הזהב** של יוני רכטר מזמינים עיבוד רענן ועדכני. הראשון קיבל השראתו מעולם הילדים; שזרתי בו מינימליזם, מהלכים הרמוניים בהשראת רוול וסן-סאנס ופתיחה מוזיקלית מפוארת המשמשת קונטרסט למיניאטורות של השיר.

השירים **למי שאינו מאמין ותוף בודד** קיבלו מעטפת "קשוחה", קצבית ואפלה, השואבת מסגנון הרוק והמוזיקה העכשווית. העיבודים שומרים רובם ככולם על המאפיינים של השיר האמנותי - דיאלוג מתמיד בין המוזיקה לטקסט ויחסי כוחות מורכבים בין קו השירה לתפקיד הליווי: כלי הנגינה יקבלו תפקיד חשוב בפרשנות לשיר ובנוכחות בביצוע שהיא מעבר לליווי גרידא. העומק, החדות והנוכחות החודרת של הטקסטים של גולדברג מזמינים התייחסות מוזיקלית מעמיקה ומהווים כר פורה ליצירתיות. לגישתי, למעבד שמור החופש האמנותי כמו למלחין: להתווכח עם הטקסט או לתמוך בו, להדגיש חלקים אלה או אחרים בשיר ולפרש אותו במלוא החופש, במודע ושלא במודע.

כחלק מהתכנית זכינו להלחנות מקוריות שהוזמנו ממלחינים ישראלים בולטים: מיכאל וולפה שחיבר עבורנו את מחזור השירים **טיול בסביבות הכפר**, אלכס וסרמן עם **שירים קטנים** בסגנון כרומאטי אימפרסיוניסטי וערן אל-בר המתכתב עם גולדברג בשיר **אין לך זכות חנינה בעולם**.

עפר שלי
פסנתרן ומעבד

חיים אלכסנדר נולד בברלין ולמד בקונסרבטוריון שטרן בבעיר עד להרחקתו מהלימודים ב-1936 בעקבות הגבלות המשטר הנאצי. באותה שנה הגיע לארץ ישראל והחל ללמוד הלחנה אצל המלחין שטפן וולפה ופסנתר אצל אירמה וולפה-שיינברג ואילונה וינצה-קראוס. במהלך שנות לימודיו ניגן ג'אז בבתי קפה בירושלים ונודע כמאלתר מחונן. אלכסנדר נמנה עם מייסדי האקדמיה למוסיקה בירושלים (לימים האקדמיה למוסיקה ולמחול בירושלים) ולימד שם, עד לפרישתו, פסנתר, תאוריה, הלחנה ואלתור. כמו כן, לימד במחלקות למוזיקולוגיה באוניברסיטה העברית, באוניברסיטת תל אביב, במכון דלקרוז בז'נבה ובאוניברסיטת ניו יורק. בשנות ה-50 השתתף אלכסנדר בקורסי הקיץ של מוזיקה אוונגרדית בדארמשטט בגרמניה ובשנות ה-70 ערך ועיבד מספר רב של שירים מסורתיים, להרכבים מגוונים, שבחר מתוך אוסף ארכיון הצליל של הספרייה הלאומית בירושלים.


ביצירותיו של אלכסנדר בא לידי ביטוי המתח שבין הדחף האידיאולוגי ליצירת מוזיקה לאומית מקורית היונקת ממרכיבים מוזיקליים ים-תיכוניים ומוזיקה יהודית עממית לסוגיה, לבין שימור המורשת המוזיקלית האירופית והצורך בהתנסות בחידושים המוזיקליים המערביים העכשוויים. אלכסנדר הלחין יצירות תזמורתיות וקאמריות, מוזיקה לפסנתר, מוזיקה למקהלה ושירים.

אלכסנדר זכה בפרסים רבים, בהם פרס אנגל (1956), פרס ארתור רובינשטיין (1973), פרס אקו"ם למפעל חיים (1996) ופרס ראש הממשלה (2001).

אלכסנדר, אחד ממייסדיה של האקדמיה למוסיקה בירושלים, היה פסנתרן שהפליא לאלתר ומרצה מוכשר ואהוב על תלמידיו השאיר חותם של ממש על חיי המוזיקה בארץ. המוזיקה שלו אשר חיפשה להגדיר ולעצב את השפה המוזיקלית הארץ ישראלית שאבה מן הפולקלור היהודי ושילבה גם אלמנטים ים תיכוניים. בד בבד היה אלכסנדר פעיל גם בזירת מוזיקת האוונגרד של גרמניה בתקופתו.

את מחזור המחולות, שיצא לאור ב-1950, הלחין אלכסנדר לראשונה בגרסה לשני פסנתרים. מאוחר יותר עיבד המלחין את היצירה לכינור ופסנתר, ושלישיית עתר יצרה את הגרסה לשלישיית פסנתר. המחזור מציג שש אפיזודות קצרות בסגנון כפרי בשפה המשלבת מודאליות עם אלמנטים מודרניים. אלכסנדר נשען על יסודות עממיים ומגיש אותם בכתובה צנועה כמעט מינימאליסטית. העממיות מוצאת את ביטוייה גם במקצבים המבטאים השפעה רוסית, יהודית וישראלית תוך שימוש בהומור ובניגודי מצב רוח וזרימה.

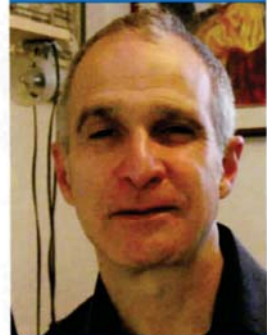
חיים אלכסנדר
(1915-2012)



שישה מחולות ישראלים גרסה לשלישיית פסנתר

שיר רועה
מחול כפרי
מחול אביב
מחול איכרים
מחול קוצרים
מחול הצברים

מיכאל וולפה (נ' 1960)



טיול בסביבות הכפר לקול ושלישיית פסנתר

* מוקדש לשלישיית עתר

שירים: לאה גולדברג

מפנים אלי ראשם

הנער היה חגיגי ועצוב

את ריח מטר האביב

מלחין ואיש חינוך, יליד תל אביב וכיום חבר קיבוץ שדה-בוקר. למד קומפוזיציה באקדמיה למוסיקה ומחול בירושלים ובאוניברסיטת קיימברידג' באנגליה. כיום הוא מלמד באקדמיה למוסיקה ולמחול בירושלים, בתיכון הישראלי למדעים ולאמנויות בירושלים, אשר הוא נמנה על מייסדיו, באולפן למוזיקה רמת הנגב, ובמגמת המוזיקה החדשה שהקים יחד עם חבריו בבית הספר התיכון לחינוך סביבתי במדרשת בן-גוריון, ליד קיבוצו. כיוצר עסוק וולפה בפיתוח סגנון ניאו רומנטי המחבר מזרח ומערב, תוך שימת דגש על הקו המלודי בהשפעת מנגינות עממיות ושירים עבריים. גם ביתו שבמדבר מהווה מקור השראה חשוב בבחירת טקסטים, ובאווירה המאפיינת את המוזיקה שלו.

בין יצירותיו האחרונות - הפואמה הסימפונית **התרת נדרים**, אשר בוצעה על ידי התזמורת הפילהרמונית הישראלית בניצוחו של עומר ולבר בעונת תשע"ד, והפואמה הסימפונית **מזרח** אשר חוברה כמחווה לאנשי בקעת בית-שאן עבור תזמורת סימפונט רעננה, מקהלות ונגנים מיישובי עמר המעינות, וששלובים בה טקסטים של המשוררת רחל שפירא.

וולפה הוא מנהלם האמנותי של פסטיבל 'צלילים במדבר' בשדה-בוקר, אותו ייסד לפני שבע עשרה שנה, של מיזם '48 שעות פסנתרים' בתיאטרון ירושלים, ושל התזמורת האנדלוסית הישראלית אשדוד, שאל הנהלתה האמנותית הצטרף לפני מספר חודשים.

שלושת השירים של לאה גולדברג שבחרתי להלחין לשלישיית עתר והזמרת יעלה אביטל בשנת 2010 הם בשבילי שלוש תחנות בחייה מלאי הערגה, התונה והפיוט של המשוררת, שכתבתה כה נוגעת לליבי.

השיר הראשון הוא על הרגע המופלא של התאהבות ראשונה עת "צחקה ארוכות כמקבלת פני אהובה". **השיר השני** הוא על ההתמכחות המאוחרת וההבנה הכואבת כל כך שאהוב ליבה אוהב אישה אחרת: "הנער היה חגיגי ועצוב וידעתי שהוא מחכה לה". **השיר השלישי** הוא על ההתפייסות עם הגורל והידיעה שמן הזיכרונות הקשים נולדה שירתה: "ורק אינני יודעת אם היה זה מבט עיניך שהצית בי ברקים לרבבה. לא ידעתי אם הלכתי איתך ואלך ברחובות הלומי אהבה".

הזמרת מגישה את הטקסט ושלישיית הפסנתר-הכינור-והצ'לו מפרשת את הסיפור, מציירת את הנופים, מזדהה ומנחמת. המוטיב שפותח את השיר הראשון חוזר בשיר השלישי, ומדגיש את מילים המסכמות: "את הכול אזכור".

הטיול בסביבות הכפר, הוא בשבילי מסע אישי אוטוביוגרפי, ממנו נשלחו אלינו שלוש גלויות, שלוש תמונות נוף, בהן צולם המשורר בשלושה רגעים בחייו, שלוש תמונות שהפכו לשלושה קטעים של מוזיקה קאמרית, פשוטה ואינטימית. השירים היפים של לאה גולדברג, תוצאת סבלה הרב על אהבתה הנכזבת, ניחנו בכל כך הרבה עומק ויופי אסטטי. בעצם היותם כאלה הם מהווים פיצוי רב ערך המביא עימו שמחה גדולה, שמחה שנמצאת לא בשורות עצמן אלא ביניהן.

מיכאל וולפה

מלחין, מנצח וצ'לן. למד קומפוזיציה באקדמיה ע"ש רובין בתל אביב אצל אבל ארליך ולימודי צ'לו אצל צבי הראל. בתום לימודיו נסע להשתלם בניו יורק וסיים את לימודי התואר השני במכללת מאנס, שם למד קומפוזיציה, צ'לו וניצוח אצל דייוויד לואוב, פיטר ויילי ומיכאל צ'רי, ואת לימודי הדוקטורט השלים בג'וליארד. בזמן לימודיו בג'וליארד זכה במלגות ע"ש הנרי מנסיני ואלברט שזימראי, מלגת לימודים מטעם אוניברסיטת ייל ומלגת השתתפות בפסטיבל אספן.

יצירותיו הוזמנו ובוצעו ע"י מיטב המבצעים בישראל, אירופה וארה"ב, ביניהם: רביעיית אביב, הוויולנית רבקה גולני, הצ'לן מרק ג'ונסון (רבעיית וורמיר) שלישיית עתר, אנסמבל 'נדודים', הצ'לן תום קריינס (שלישיית פיבודי), מקהלת האיחוד, מקהלת האקדמיה, אנסמבל סירנות, מוזיקה נובה, הסינפונייטה הישראלית באר שבע, הפילהרמונית של OPOLE שבפולין, התזמורת הסימפונית של אוניברסיטת Northern Illinois ואחרים. יצירותיו בוצעו בפסטיבלים רבים, ביניהם: אספן, נורפולק, הביאנאלה 'זמן עכשיו' למוזיקה בת-זמננו (2000, 2002), חג המוסיקה הישראלית, פסטיבל קול המוסיקה הקאמרית בגליל העליון, 'צלילים במדבר', פסטיבל 'קונטמפו', פסטיבל AIMS בספרד, ועוד, ושודרו בקול המוסיקה וב-WQXR. ב-1998 ייסד את האגודה למוזיקה קאמרית תל אביב, ומאז משמש כמנהלה המוזיקלי. הוא מלמד קומפוזיציה בבית ספר רימון ובמכללה האקדמית אונו. אלכס וסרמן ניצח על מיטב התזמורות ומשמש כמנצח ומנהלה המוזיקלי של התזמורת הסימפונית והמרכז החדש למוזיקה רמת גן.

שירי לילה לקול ולפסנתר הם 'לידר' עבריים במיטבם. הם ממזגים בדרך משכנעת ביותר יסודות מן השיר האמנותי הפוסט-רומנטי, האימפרסיוניסטי והנאו-קלאסי למהות סגנונית אחת. אע"פ שהצורה הגדולה מושכת, כנראה, את ליבו יותר, מתגלה כאן וסרמן כמיניאטוריסט מעולה. הקו המלודי של תפקיד הקול כמו ממשיך - הן במוטיביות שלו והן באופיו הלירי - את הריצ'רד קאר לחליל, והפסנתר מספק לו רקע עדין ומפרשו פירוש הרמוני, פיוטי ועשיר-דמיון, מתוך זיקה מתמדת לאווירה ולצוירות של הטקסטים. בשל תמציותם, מדגימים השירים עד כמה טבעית לוסרמן הטונאליות המורחבת ועד כמה הוא מיטיב להתבטא באמצעותה.

יוסי פלס (מתוך מאמר על אלבום יצירות קאמריות של המלחין)

אלכס וסרמן (נ' 1963)



עץ, שירי לילה

(עיבוד: עפר שלי)



שלישיית עתר

עופר כלף זמרה



עופר כלף הוא זמר רב תחומי ואיש אקדמיה. פעילותו המוזיקלית והאמנותית, זה למעלה מעשרים שנה, היא רבגונית ומקיפה סגנונות מוזיקליים ואמנותיים רבים: קלאסי, אתני, רוק, תימנית, ערבית, זמר עברי, חזנות, פיוט ומוזיקה קונצרנטית בת זמננו. בתחום תיאטרון המחול עבד עם הכוראוגרפית אנה סוקולוב, והכוראוגרפית והמלחינה שרה לוי תנאי בלהקת המחול 'ענבל'.

בתחום המוזיקה האתנית הופיע עם הרכבים שונים והקים אנסמבל שהתמחה במוזיקה אתנית ישראלית. הופיע בפסטיבלים רבים: פסטיבל ישראל, פסטיבל זלצבורג, פסטיבל טורינו, פסטיבל למוזיקת ארצות הים התיכון פלרמו, פסטיבל קול המוסיקה בגליל העליון, פסטיבל העוד ירושלים, פסטיבל המשוררים במטולה, חג המוסיקה הישראלית, פסטיבל 'צלילים במדבר', ימי הזמר בחולון, פסטיבל הקהל ופסטיבל העוד תל אביב. התארח במופעים של הרכבים אתניים שונים והשתתף במופעי תרבות רבים בהיכלי תרבות ברחבי הארץ.

ביצע בכורות של יצירות קונצרנטיות ננות זמננו שנכתבו עבורו וביצע יצירות להרכבים קאמריים, תזמורות ואנסמבלים - בהם התזמורת הסימפונית ירושלים רשות השידור, אנסמבל מוסיקה נובה, אנסמבל קפריזמה, אנסמבל מיתר, שלישיית עתר, סינפונט רענה, הסינפונייטה הישראלית באר שבע, תזמורת נתניה הקאמרית הקיבוצית והתזמורת האנדלוסית אשדוד. בשנת 2013 ביצע את האורטוריה **תיקון חצות** מאת מרדכי סתר עם התזמורת והמקהלות של האקדמיה למוסיקה. השתתף בקונצרטים תזמורתיים של שירים מאת המלחינים משה וילנסקי, סשה ארגוב, נחום היימן, דובי זלצר, דוד זהבי, מרדכי זעירא ואביהו מדינה. מעלה רסיטלים לקול מוגבר ופסנתר עם הפסנתרן מיכאל וולפה, בהם **הליד הישראלי, חליל בוואדי, בעיקר ביאליק וילנסקי ארגוב**.

בימים אלה עובד על מופע מקור עבור פסטיבל העוד הבינלאומי 2015.

שלישיית עתר

שלישיית הפסנתר 'עתר' נוסדה בירושלים ב-1996 על ידי בוגרי האקדמיה על-שם רובין בירושלים, וכיום היא מההרכבים הקאמריים הפעילים בארץ - בקונצרטים רבים, בסדרות מוזיקה קאמרית, בהפקות שונות ובפרויקטים מוזיקליים מיוחדים. חברי ההרכב זכו להדרכתם של מוזיקאים מן השורה הראשונה כבנימין אורן, דוד חן וג'רום לוונטל, וכן השתלמו באוסטריה אצל שלישיית אלטנבג מווינה.

כהרכב קאמרי קבוע, שמה לה שלישיית 'עתר' למטרה לקרב ולחשוף קהלים רחבים אל חוויות ההאזנה למוזיקה קאמרית באמצעות קונצרטים ותכניות מגוונות, קונצרטים בחוגי האזנה פרטיים, סדרות מוזיקה קאמרית ברחבי הארץ, וקונצרטים מודרניים לילדים ולסטודנטים.

שלישיית עתר יוזמת ומפיקה גם תכניות ייחודיות המשלבות טקסט מוזיקה ותיאטרון וכן מביאה לביצוע יצירות נשכחות ונדירות תוך עיבודן מחדש למדיום הקאמרי. בין הפרויקטים המוזיקליים הבולטים שזכו להצלחה בימתית רבה: **כשאור דולק בחלונך; הקברט היהודי; אהבה ושנאה; פנטזיה סקוטית; קאמרי ג'אז; סיפור פשוט**, ועוד.

מלבד ביצוע ופרטואר המרכזי מקיימת שלישיית 'עתר' חיבורים עם מוזיקאים מובילים נוספים ומבצעת יצירות של מלחינים ישראלים בולטים בני זמננו. לשלישייה הוקדשו יצירות מאת מיכאל וולפה, יצחק ידי, ערן אל-בר, אריק שפירא ואחרים. תקליטורים שיצאו לאור בביצוע השלישייה: **היידן ושוסטקוביץ'** (2001); **כשאור דולק בחלונך** (2007) ו**נופי ילדות** (2012) עם זמרת הסופרן יעלה אביטל; ו**צריך להשתיק את המחזות** עם ערן צור, שעתידי לצאת לאור במהלך 2015. ביצועיה של השלישייה זכו זוכים להשמעות רבות ברדיו ובטלוויזיה.

בשנים האחרונות הרחיבה השלישייה את פעילותה בזירה הבינלאומית ומופיעה בקונצרטים ובפסטיבלים באירופה - בין השאר בהונגריה, סלובקיה, אוסטריה איטליה וארה"ב. ההרכב מוזמן בקביעות להופיע בטקסים ממלכתיים מטעם יד ושם, האוניברסיטה העברית ומשרד החוץ וזוכה לתמיכת קרן רבינוביץ', שגרירות ישראל בחו"ל ומשרד החוץ.